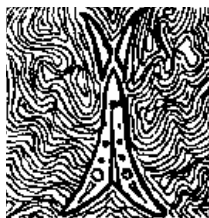

A magyar zsidóság a közgazdaságban

Írta kemenesmihályfai Deutsch Antal
közgazdasági író és hírlapíró

dáig még mindig diadalmaskodott az igazság az elhomályosítási kísérleteken, a csaláson és a rágalmon. A megtévesztésnek lehet sikere, emberek, dolgok szenvedhetnek is miatta, de előbb vagy utóbb mindenki igazának ki kell derülnie. Sohasem könnyű a harc, amelyet az igazságért vívnak. Ahol kirobbanik, százával hullnak porba áldozatai, mártírjai. De a harc vége csak egyféle lehet: az erkölcs, a lelkiismeret győz. Nem is volt a világ sohasem híjával az igazság lelkes bajnokainak. Mindig akadt súlyos elme, kemény férfi, aki keztyűt dobott az előítéletnek, a gyűlöletnek.

A zsidóság története ezrével szolgáltatja a bizonyítékokat arra, hogy a keresztes hadjárat idején kívül sohasem ugyanazt az Istent tisztelő vallásának különbözősége, sohasem a semita Keletről való származása volt elnyomatásának, üldözésének oka, hanem végső elemzésében mindig a vetélkedő érdek, az önzés. Elkívánták a zsidóktól szorgalmas munkájuk eredményeit, rossz néven vették, hogy minden téren, kézművesekként, földmunkásokként és hajósokként egyaránt érvényesültek. Elterelték őket ezekről a pályákról és rászorították arra, hogy pénzüzletekkel, uzorával foglalkozzanak. Miért? Grätz, a legnagyobb zsidó történetírók egyike, az angol és francia királyokról írott korszakalkotó történeti munkájában hiteles forrásokra való hivatkozással elmondja, hogy ezek a királyok húsz-nyolcvan évre korláto-

zott letelepedési engedelmet adtak országukban a zsidóknak, rászorították őket az uzsorára és kikötötték, hogy kölcsönt ötven; hatvan százaléknál kisebb kamatra adniok senkinek sem szabad. Miért? Azért, hogy a királyi kincstár a letelepedési határidő elteltével rátehesse a kezét a hatósági engedelemmel üzött uzsoraüzletek révén fölhalmozott vagyionokra. Ha azután elvették a zsidók pénzét, ki is hajszolták őket az országból. A hatalom vámpírjai voltak a zsidók. Nem foglalkozhattak, csak pénzüzletekkel, amelyekhez a kiszipolyozott nép átka tapadt.

Sok évszázados hazugság, hogy a zsidóknak csak az uzsora; üzletekhez van érzékük, amint hazugság az is, hogy csak a kereskedés, az adásvétel az, amire hajlanak. Ahol a külső nyomás és a saját belső nyomorúságuk nem volt elviselhetetlen, ahol a rideg törvény nem korlátozta őket túlságosan a szabad mozgásban, ott azonnal vagy ipari foglalkozást vállaltak, vagy a művészetre, a bölcsesetre és egyéb elvont tudományokra vetették rá magukat lelkesedéssel, hogy aránylag rövid idő alatt nagyot alkossanak.

Mások, nálamnál hivatottabbak, bizonyára elmondják ebben az almanachban, mit alkottak az utolsó két évszázad során a zsidó gondolkodók, tudósok, művészek és mit köszönhet a bölcsészét, a matematika, az irodalom, a zene, a festészet és szobrászat, a kulturális és erkölcsi haladás a kevéssel előbb még rab-szolgasorban sínylődő zsidóságnak. Az én feladatomban a zsidó tévékenység szűkebb körének ismertetésére szorítkozik, arra, amit a zsidók a közgazdaság ágaiban és hazájuk anyagi előrehaladásának érdekében tettek. Ma egyenesen ezeket a magyar zsidókat okolják az ország elmaradottságáért, szegénységéért. Ők a kerékkötő elemek, a károkozók s így jogos, ha őket szerzett pozícióikból, a kereskedelemből, iparból s különösen a hitelszervezetből, a pénzügy vezetéséből és nem utolsó sorban a közlekedésügyből kirekesztik.

A vád sohasem hágtatja át az általánosság körét. Mindenütt – írásművekben és beszédekben – kutattam konkrét vádak után. Tudni akartam, mivel ártottak a zsidók a kereskedelemnek, mivel züllesztették el az ipart, hogyan terelték hamis irányba a bankok és takarékpénztárak működését. Tudni óhajtottam, tényleg a zsidókat terheli-e a felelősség az állam mindenkori és különösen legújabbkori gazdasági és pénzügyi politikájáért.

Egyetlen olyan adatra vagy bizonyítékra sem akadtam, amely a vádaskodást, a bizonyítékok híján meghozott marasztaló ítéletet igazolná. Kétszeres kötelesség ezért, hogy bebizonyítsam a vádaskodó állítások ellenkezőjét, azt, hogy a zsidóság munkájából áldás fakadt az országra és a magyarságra.

Előbb mégis tisztáznom kell a kérdést, hogy Szent István birodalmának ezeréves fönnállása alatt volt-e kimondottan magyar kereskedelem, speciális magyar pénzügy. A történelem azt mondja, hogy nem volt. Görögök, németek, olaszok, örmények, rácok közvetítették a forgalmat, elégítették ki a fogyasztó piacot, irányították a pénzforgalmat és igazgatták az önálló pénzverő ügyeit. Legelőször az olasz pénzváltók ütötték föl sátrukat Buda utcáin. Később a németek kezébe került a pénzforgalom.

Leghatalmasabb pénzfejedelmük, a hírhedt Fugger, szintén Budán gyűjtötte halomra a pénzt, ő volt egyébként az északmagyarországi bányák bérlője is. Sehol, sem az Árpádok vagy a vegyes házbeli királyok korában, sem a török hódoltság ideje alatt nincs nyoma a magyar kereskedelemnek, aminthogy hiábavaló a kutatás olyan nyom után is, amely a zsidóknak a kereskedetemben való részvételére vallana.

Csak a XVIII. század elején találkozunk ezeken a praktikus életpályákon először zsidókkal. Akkor telepedett le a Németországból bevándorolt Oppenheimer Sámuel családja Pozsonyban, A családfő I. Lipót császár udvari faktótumja volt. A császár megbízásából ő szerelte föl és ő is élekezte fiai és rokonai támogatásával, Jenő herceg legnagyobb meglepődésére, a Magyarországon és Németországban operáló hadseregeket. Az osztrák hála nyomon követte a jótettet: Kollonics sürgetésére üldözőbe vették az Oppenheimereket és a szerencsétlenek tényleg nyomórtul is pusztultak el.

Tudjuk azt is, hogy 1716-ban zsidó ember pozsonyi nagy bank alapítására tett Károly királynak előterjesztést. Elvben el is fogadták a tervet, de keresztülvitelének föltételül kikötötték, hogy zsidót a vállalkozásba bevonni ne lehessen. Köztudomású még, hogy a XVIII. század ötvenes éveinek vége felé Mária Terézia királynő bizottságot küldött ki a kereskedelmi forgalom tanulmányozására és ez a bizottság a Mosontól Belgrádig vivő hosszú úton csak Óbudán bukkant két zsidó kereskedőre. Nagykereskedőkről beszélek. A szatócs- és házalókereskedelem a vidéken, mezővárosokban és falvakban egyaránt zsidó kézen volt, csakúgy, mint az italmérés.

A XIX. század elején megengedték a zsidóknak, hogy kézművességgel is foglalkozzanak, sőt megígérték nekik, hogy zsidó ipartestületekbe is tömörülhetnek. Erre azonban nem került sor. A bécsi kormányok, amelyek Magyarország javát mindig alárendelték az osztrák koronatarományok érdekeinek, az Alsó-Ausztriában, Morvaországban és Csehországban létesített ipartelepek érdekében csirájában elfojtottak minden hasonló magyar vállalkozást. Másrészt a majdnem kizáróan német és katolikus hazai céhek nem voltak kaphatók arra, hogy másvallásúakat körükbe fogadjanak. Ezek a viszonyok magyarazzák a zsidó iparosok és kézművesek kis számát. A zsidók maguk is érezték ennek a visszásságát és változtatni akartak rajta. Ez az igyekezet vezetett a zsidó kézműves- és földműves-egyesületek alapításához, ami rendkívül sokban hozzájárult az ipar és földművelés fejlődéséhez.

Sokkalta gyorsabban és könnyebben érvényesültek a zsidók a kereskedelemben. A magyar nép a szó szoros értelmében ellenérzéssel volt minden gazdasági tevékenység iránt. Tudni sem akart róla. Magatartása csodálatos módon hatással volt a kereskedéssel foglalkozó szerbekre is, akik, mihelyt megvagyonosodtak, feladták üzletüket és földbirtokot vásároltak.

Ez a pillanat, amelytől a zsidóknak a nagykereskedelemben való térfoglalása számítható. Dolguk kétségtelenül nem volt könny-

nyű. Mindenekelőtt az utak elégtelensége és a hajózás hiánya hátráltatta őket, azután az a szokás, hogy az áruk vétele, eladása csak országos vásárokon történt, végül pedig az, hogy az adásvételnek csereüzlet-jellege volt, amennyiben a kereskedők áruikat nyersanyagra cserélték fel a vásárokon. Károsan befolyásolta a forgalmat még az is, hogy a váltó- és hiteltörvény csak 1843-ban készült el. Leginkább nyersanyagokkal, gabonával, gyapjával, dohánynyal, pehelylyel és bőrrel kereskedtek s csak kevesen textiláruval. Negyedszázaddal utóbb már egészen jelentékeny keresetük volt. Wodianer Sámuel és Ullmann M. (később Szitányi) lettek első bankár-cégjei az országnak. Ezek Bécsben is szerephez jutottak. 1846-ban Pesten megalakult a Nagykereskedők Egyesülete s harminchat tagja között már huszonhat volt a zsidó cég. Névsoruk ez: Ullmann M., Boskowitz L. József, Wodianer és Fia, Kunewalder Fivérek, Boakowitz Emánuel, Herz J. és Pollák M., Kánitz M. L. és Fia, Breisach Hermann, Wodianer Rudolf, Schulhof A., Lichtenstein és Fiai, Cahen A. M., Stern D. örökösei, Pongen Ábrahám, Koppély Fülöp, Wolf J., Kern és Fia, Kadisch J., Lackenbacher Fivérek, Herzfeld Dávid, Fischl Sámson, Löwy Hermann. Ullmann G., Mandl Joachim, Honig Vilmos és Kassowitz J. H. Ezek közül a cégek közül 74 év múltán egyetlenegy sem létezik már. Eltűntek. Utódaik egy része a mezőgazdaságra adta magát, többségük azonban válságba jutott és feloszlott. Két kereskedelmi testület is volt akkor Pesten és pedig egy keresztény és egy zsidó. Az előbbinek 245 tagja volt, az utóbbinak 136. Arra, hogy a zsidó kereskedők milyen viszonyok között éltek akkor, az a beadvány vall, amelyet a zsidó kereskedelmi testület intézett 1847-ben a városi tanácshoz. Azt kérte benne, hogy a testület tagjainak átlagos adóját ne nyolc forintban, hanem csak hétben állapítsák meg.

Ezek a számok ma az ötven-hatvan százalékos hadiadó és vagyonadó korában egészen furcsán hatnak. De milyen terjedelmű is volt az akkori magyar kereskedelmi forgalom, amelyet az osztrákok önérdéket hajszoló és rövidlátó politikája (minden módon szorongatott-hűsz-huszonnégy milliós behozatallal szemben 25-29 millió volt a kivitel.

A magyar nemzeti élet újjászületését megelőző néhány esztendő reformtervekkel volt tele, amelyek valamennyien Széchenyi Istvántól, a legnagyobb magyartól származtak és az volt a céljuk, hogy egységes, Pesten összefutó vasúti- és úthálózat, folyam-szabályozás, a tengerrel való összeköttetés megteremtése, a kereskedelem felszabádítása és ipari telepek gyors létesítése révén szolgálják az ország gazdasági érvényesülését. Tényleg gyors fejlődésnek indult minden. Megnyílt az első magyar ipari kiállítás Pesten, védőegylet alakult az osztrák ipari termékek behozatalának megakadályozására, majd takarékpénztárak és bankok alapításával letették a későbbi nagy hitelszervezet alapkövét. Az első bank, amely Pesten alakult, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank volt s alapításában legnagyobb szerepe zsidó nagykereskedőnek és bankárnak, Ullmann M.-nek volt. Teljes évtizeden át versenytárs nélkül dolgozhatott a bank, mert a politika vezető személyiségeinek csodálatos módon nem volt érzékük a bankok

nagy jelentősége iránt s ha pénzügyi és hitelkérdésekkel foglalkoztak, csak jegybankra, még pedig több jegybankra gondoltak. A takarékpénztárak létesítésének gondolata mégis nagyon népszerűvé lett s csakhamar az ország számos vidéki városában alakultak takarékpénztárak, így a többi közt Budán is, ahol újra csak zsidó, Koppély Fülöp (később Harkányi) állott az alapítók élére. Ugyanerre az időre esik Goldberger Sámuel F. és Spitzer Gerzson kékfestőgyárainak alapítása is, továbbá több kisebb bőrcserzőcég alakulása. A vidéken is jelentékeny kereskedelmi cégek rendezkedtek be. A legismertebbek közülük a Deutsch Ignác, Wallfisch és Bing cégek Aradon, Eisenstädter, Gotthilf és Herz Temesvárt, Weisz és Ráth Szegeden, Engel és Scihapringer Pécsen, a Strasser és König-cég Győrött, Pappenheim és Bettelheim Pozsonyban, Guttmann Kanizsán, Holländer Eperjesen, Schey Kőszegen és a ma is hatalmas Wolf-cég Kismartonban. Ezek a kereskedők a- árukereskedelmet a pesti, vagy a győri, niosoni és komáromi központokkal való állandó érintkezésben üzték és főként gabonát szállítottak Ausztriába.

A szabadságharc alatt és az azt nyomon követő nemzeti elnyomás idején halálos csönd borongott az országban. A bécsi kormány csak az ötvenes évek közepe táján fogott hozzá, hogy gazdasági könnyítésekkel, út- és vasútépítésekkel, az Osztrák-Magyar Bank fiókintézeteinek alapításával valamivel elviselhetőbbé tegye a helyzetet. Mindez azonban édeskevés volt: Bécs készakarattal hanyagolta el a magyar érdekeket az osztrák érdekek javára,

A Magyarország és Ausztria között évszázadokon át leeresztett vámsorompó eltávolítása után mégis elevenebbé vált a kereskedelem. Kereskedelmi és iparkamarákat létesítettek, megalakult a Pesti Lloyd Társulat, az első kereskedelmi főiskola, a pesti kereskedelmi akadémia s mindezekben az alapításokban Kern Jakab vezetésével a zsidó kereskedői kar tevékenyen részt vett. A legérdekesebb alapítás mindenesetre az Első Magyar Biztosító Társaságé, amelynek érdekében Lévy Henrik (a későbbi Lévy báró) az ország minden tekintélyét mozgósította. Ez a zsidó ötletből megvalósult alapítás par excellence magyar vállalkozássá lett és negyven éven keresztül, Lévy vezetésével, óriási szolgáltatásokat tett az országnak.

A következő években egyrészt az Olaszországgal való háború és az ennek hatása alatt összeomlott abszolutisztikus uralom, másrészt az egységes monarchia lényegével összeegyeztethető alkotmány létesítésére való haszontalan kísérletek következtében anyagi téren kevés történt. A háború megtépázta a pénzügyeket, meghiúsította a jegybanknak már megkezdett készfizetését, nagy diszárziót teremtett és bénítóan hatott a közgazdaságra. Az 1860-61. évi emlékezetes országgyűlési ülészsaktól egészen 1867-ig, amikor a Poroszországgal való háború és a königgrätzi vereség hatása alatt a dinasztia megbékélt a nemzettel és Magyarország újra hozzájutott állami önállóságához, semmi vagy csak nagyon kevés történt. A provizórium idején, amikor a hatalom egészen a katonaság kezén volt és az 1863-iki rettenetes szárazság nyomása alatt minden cselekvő erőnek meg kellett bénulnia. Ennek ellenére is több iparvállalat létesült a 60-as évek első felében.

Különösen nagy gőzmalmok alakultak, mint a Pannónia, a Budapesti, a Viktória és a Konkordia. Ezeken kívül nagyobb szesztőzők és szeszfinomítók rendezkedtek be, és pedig majdnem kizáróan zsidó vállalkozók és nagytőkések segítségével és vezetésével. A magyar liszt kiviteli képességének megteremtése, világ; híre, Franciaország, Anglia, Németország és Brazília piacainak meghódítása ezeknek a férfiaknak nevéhez fűződik s ők voltak, akik a malomipart a tökéletesség legnagyobb fokára emelték és a magyar malomtechnikának az első helyet biztosították. Ha malomiparunk később visszafejlődött, a hiba nem ezeket a férfiakat terheli. Az ok az orosz, az amerikai és a román konkurenciának a nemzetközi piacokon való előtérbenyomulása és a védővámrendszer volt, amelyet Európa államai magukévá tettek és amelynek segítségével egymásután zárták el határaikat szinte áthághatatlan sorompókkal.

Az abszolutisztikus kormányzat több vasutat is építtetett, így megépíttette a többi közt a tiszai vasutat, az alföld-fiumei vasutat, kiszélesítette az osztrák államvasút hálózatát és szerző; déssel biztosította a kassa-oderbergi vasút építését is. Le kell szögeznünk, hogy ezekben a vasúti építkezésekben zsidó tőkések és mérnökök is részt vettek és hogy az alföldi vasút terveit Herz építészeti tanácsos, az akkori idők legnevesebb vasútépítési szakembere készítette. A kassá-oderbergi vasút építési konzorciumának a többi közt a Deutsch Ignác fia, a Wahrmann Móric, a Györgyei Adolf, a Brüll Henrik fiai, a Kohner Henrik és Fivére és a Müller O. cégek is tagjai voltak.

A fővárosnak kereskedelmi empóriumává való fejlesztése érdekében a legnagyobb erőfeszítéseket tették. Sikerült is a pesti áru- és értéktőzsde felállítása s létesítésében a legnagyobb érdem Sdmler Frigyesé, Kern Jakabé, Wahrmann Móricé, Kunewalder Lipóté és Strasser Alajosé, akiknek működése a következő évtizedek közgazdaságára is jelentékeny hatással volt.

Ipari téren a következő történt:

Megalakult az Országos Iparegyesület, nem kisebb emberrel, mint Eötvös József báróval az élén, aki az Első Magyar Iparbank alapításában is részt vett. Ezekben az alapításokban a zsidó kereskedőket Ullmann Móric és Károly képviselték. Abban az időben az ellentétek a keresztény és zsidó kereskedők között teljesen eltűntek, vagy legalább is észrevehetetlenekké váltak. Milyen más volt a helyzet akkor, mint a megelőző évszázadokban, amikor Marczali szerint a pesti kereskedők testülete folyamodott, hogy zsidót egyáltalában ne fogadjanak be a testületbe a pozsonyi kereskedők pedig az országos választmányhoz intézett emlékiratukban kifejtették, hogy a valódi kereskedő üzleti szellemét nem szabad összezavarni a zsidók elvetemült (izelmeivel s szem előtt tartandó, hogy a valódi kereskedő vállalataiban nemcsak nyereségre, hanem becsületre is törekszik, továbbá, hogy a zsidóság a bérleteknél mindig a legtöbbet ígéri és mindennek az árát lenyomja.”

A teljes elnyomatás alatt jogfosztottan dolgozó zsidó kereskedőknek és iparosoknak Vargha Gyula dr. volt államtitkár állított szép emléket. Ezeket írta róluk:

„Nem is nélkülözhetette volna őket hazánk közgazdasága. Az akkori nehéz viszonyok között szükség volt arra a szívós, ügyes, leleményes fajra, amely akkor még idegen volt ugyan, de idő multával jórészt összeforrta a nemzettel. Abban a gazdasági-újjászületésben, amelyet Széchenyi lángesze indított meg, nem csekély szerepe volt a zsidóságnak, amely mindinkább kezdte elfoglalni a régi, többnyire német származású városi polgárság helyét.”

Ezt a megállapítást azzal kell még kiegészítenünk, hogy a zsidók tevékenységüket nem akarták a kereskedelemre és pénzforgalomra korlátozni. Amint lehetett, érdeklődéssel és szeretettel fordultak a mezőgazdaság felé is, előbb mint földbérlők, később mint földbirtokosok. S itt is vetélkedtek a föld észszerű kihasználása és az állattenyésztés terén a legjobb gazdákkal. Emlékeztetünk a Svábokra, a Lédererekre, a Steinfeldekre, a Bischitzekre, az okányi Schwarczokra, a Wertheimer, Rosenfeld, Grosz és Kiss családokra, amelyek valósággal minta-gazdaságokat rendeztek be. A hatvanas évek elején az Esterházy-latifundiumokat bérbeadták. A kaposvári és ozorai uradalmak a Freystädtlek, Bischitzek és Strasserek kezébe kerültek. Megeshetett, hogy a földbirtokosok vagy bérlők itt-ott rablógazdaságot folytattak, de a zsidó mezőgazdák túlnyomó többsége kitűnő és belterjes munkát végzett. Rendkívül fejlesztették az állattenyésztést, gépeket hoztattak, bevezették a mélyszántást és megteremtették a mezőgazdasági ipart.

Tudjuk, hogy sokan nem jó szemmel nézik a zsidók földbirtokszerzését, de még ezek sem vonhatják kétségbe, hogy a magyar mezőgazdaságnak az ő munkájukból csak haszna volt.

Mátyás király óta Magyarország (legjelentékenyebb korszaka az, amely 1867-ben kezdődött és I. Ferenc József király halálával végződött. Vannak, akik ezt határozottan kétségbevonják és álláspontjuk igazolására rámutatnak a hibákra, a mulasztásokra és a nemzeti követelésekért való súlyos harcokra, de a tárgyilagos történetírásnak mégis meg kell majd állapítania, hogy Magyarországnak az európai országok között évszázadok óta nem jutott hasonlóan jelentékeny szerep és hogy anyagi fejlődése ezekben az évtizedekben óriási arányokat öltött. Ez a meggyőződésünk s ettől semmi körülmények között sem tágitunk. A mi szemünkben az igazi és ideális megismerésből fakadó liberalizmus az állami és kormányzó politika egyetlen igazi és lehetséges vezető gondolata, hisz a magyar nemzet legnagyobb fiai: Deák Ferenc, Eötvös József, Andrássy Gyula, Csengery Antal, Lónyay Menyhért, Ghyczy Kálmán, Tisza Kálmán és Irányi Dániel, mind ennek a politikának voltak hívei. A népek boldogságának és jólétének legbiztosabb alapja az a lehetőség, hogy minden produktív erő a származásra, nyelvre és hitre való tekintet nélkül szabadon érvényesülhessen. Ez volt Deák Ferenc koncepciója.

Nem az én feladatom, hogy az előbbi tétel igazságát bizonyítsam. Nekem csak a nemzeti újjászületés korszakának gazdasági és pénzügyi teljesítményeit kell összefoglalnom és kimutatnom, hogy a sokat zaklatott és még többet gáncsolt zsidók hatásán és becsületesen támogatták a nemzeti munkát. Nem farasztok számadatok tömegével. Kevés szám is elegendő a bizonyí-

tásra. Szembeállítjuk az 1867-ik év adatait az 1914-15. évek adataival s ez a szembeállítás tökéletesen tiszta képet nyújt.

Népesség: 15,417.000. Szántó föld 13 millió kataszteri hold. Termés; eredmény: 22.259 millió mm- buza- 13.789 millió mm- rozs- 8456 millió mm. árpa, 10.977 millió mm- zab, 17.682 millió métermázsa tengeri. Állatállomány: 4 millió szarvasmarha, átlagos kivitel évi 50.545 darab, sertés 4,220.000, átlagos kivitel 719.129- Bortermelés 2,800.000 hektoliter. Kereskedelmi forgalom: a behozat..! értéke 638 millió „korona, a kivitelé 659 millió. A vasútvonalak hossza 2283 km., a szállított személyek száma 2.069.000, a szállított áru mennyisége 28 millió mm. összes bevétel 558 millió korona, befektett tőke 504 millió korona. A postahivatalok száma 941, a feladott leveleiké 29 millió- az egyéb küldeményeké 15 millió, a csomagok száma 368 millió, a pénzküldemények értéke 68 millió. Összes bevétel: 6-6 millió korona. A bankok száma 5, a takarékpénztáraké 105. a jelzálogintézeteké 1. összesen 8.6 millió alaptőkével, 142 millió betéttel. 57 millió tárcaváltóval és 109 millió jelzálogkölcsonnel. Az állami záró; számadás adatai: bevétel 224.78 millió, kiadás 219.8 millió, az egyenes adó jövedelme 108 millió, a közvetetteké 104 millió. Az államadóságok összege 536 millió.

Népesség: 20.886-487 (-f 5.471.000). Szántó föld: 25.000.049 kataszteri hold. Termés eredmény: 42.9 millió mm- búza, 12.1 millió mm. rozs 13.06 millió mm, árpa, 12.5 millió mm- zab. 44.6 millió mm. tengeri. A termés összes értéke 3902 millió .koron-i. A burgonya- és répatermés értéke 150 millió, a mezőgazdaság bruttó jövedelme kb. 8 milliárd. A bortermelés 3039 millió hektoliter mustot eredményezett. Állatállomány: 7,319.000 darab szarvasmarha, kivitel 303-000 darab- 6.536.000 darab sertés, kivitel 536.745 darab. Kereskedelmi forgalom: behozatal 2075 millió korona, kivitel 1904 millió. A vasúti hálózat hossza 22.507 km., (+ 20.224 km.) A szállított áruk mennyisége 400 millió mm. összes bevétel 629 millió korona, összes befektetett tőke 3081 millió korona. A postahivatalok száma 4364- a feladott küldeményeké 1636 millió darab. A hitelforgalom óriási fellendülést mutat. 2036 bank és takarékpénztár működött 2583 millió alaptőkével 6200 millió korona betéttel. 3129 millió tárcaváltóval, 444 millió lombardhitellel, 2427 millió folyószámlahitellel, 3 milliárd jelzáloghitellel. Az állami költségvetés – csak az 1913. évi áll rendelkezésre – 2546 millió koróna bevételt, 2318 millió kiadást tüntet fel- Az egyenes adók jövedelme 32d millió, a közvetettüké 299-8 millió- Az államadóságok összege 6152 millió korona.

A súlyos küzdelmek árán kivívott önállóság, a független államiság tudata, amelylyel a haladás szükségességének érzése párosult, csakhamar elevenekké tette a magyar nép szunnyadó erőit. Általános lett a törekvés, hogy az ország minden lakóját közös munkára egyesítsék és tényleg minden téren megindult a munka. A viszonyokon múlt, a politikai harcokon, a pénzügyi és gazdasági tapasztalatlanságon és legnagyobbbrészt az Ausztriával való közös« ségen, hogy a kitűzött nagy célokat csak évtizedek multán érték el. Az önállóság kivívásán érzett lelkesedés a lakosság egyetlen rétegében sem volt erősebb, mint a hazafias érzéssel át megítatott zsidóságban. Ez mindenekelőtt abban a törekvésben

között meg, hogy nemzetivé váljék, hogy nyelvben és gondolkodásban fentartás nélkül asszimilálódjék. Jó lelkiismerettel állíthatjuk, hogy legnagyobb sikere a magyarosodásnak, a magyar nemzeti eszmének a zsidók között volt. Ugyanakkor kiütközött azonban a zsidó elem legerősebb jellemvonása is: abban a pillanatban, amikor a szabad mozgás lehetőségéhez hozzájutott, a zsidó munkához fogott, tanult, művelődött, hogy érvényesülhessen.

A magyar zsidóság televolt igyekezettel, hogy hálásnak mutathassék a hazával szemben, amely neki jogokat adott. Ez készítette arra, hogy a közgazdaság és a közmunka minden ágában tevékenykedjék.

Meglehetősen jelentékeny szerephez jutott így a mezőgazdáltságban is. Vallásfelekezeti szempontból készült statisztika nem áll rendelkezésünkre, még sem tévedünk nagyon, ha azt állítjuk, hogy az egész megművelt földnek nem egészen 10%-a van zsidó kézen. A zsidó birtokosok és bérlők túlnyomó része intenzíven gazdálkodik s nemcsak a mélyszántással, a rendszeres trágyázással és gépi megműveléssel elért nagyobb eredményei, hanem a szarvasmarha- és lótenyésztés, továbbá az észszerű tejgazdaság terén való sikerei révén is elismerést érdemelnek.

Még nagyobb hévvel vetették rá magukat a zsidók az iparra. A kiegyezés idején Magyarországon jelentéktelen volt az ipari termelés. Alig nyílt meg azonban a szabad fejlődés lehetősége, a leküzdhetetlen nehézségek ellenére is nagy erőfeszítések történtek, hogy vasgyárakat, gépgyárakat, mozdony- és vaggongyárakat, bőripari, famegmunkáló, papiros-, kékfestő- és kémiai ipari telepeket és gyárakat létesítsenek. A hatvanas években 480 gyára volt Magyarországnak s ezek összesen 8134 lóerőt reprezentáltak. 1910-ben az ipari üzemek száma 479,465 volt, amiből 3749 gyártelep. Ezekben 39,829 gőzkazán és körülbelül 800,000 lóerős gép volt üzemben.

Ebben a hatalmas ipari fejlődésben az oroszánrész a zsidó vállalkozási szellemet, rátermettséget, szívós kitarást és technikai tudást illeti. Az olyan kaliberű iparosok, mint amilyenek Weiss Manfréd, Hatvány Sándor, a Wolfner fivérek, Mauthner, Machlup-Surányi, Leipziger Vilmos, Bacher, Langfelder, Neumann (Arad), Herzog Péter, Blathy, Egger, Müller, minden országban vezetőserepet vinnének. Az építési és faiparban, továbbá a téglá- és cementgyártás terén szintén vezetőserep a Löwyeké, Bálintoké, Müliereké, Ohrensteineké, Neuschlossoké, a kanizsai Guttmannoké, a pécsi Engeleké s a komáromi Milcheké. Az építkezési iparral kapcsolatosan meg kell emlékeznünk azokról a jelentékeny érdemekről is, amiket zsidó vállalkozók és mérnökök a vasúti és üti építkezéseknél, továbbá a tolyamszabályozásoknál szereztek. Az ipari vállalkozások legnehezebbje a bányai ipar s a zsidók fényesen beváltak ebben is. Ők teremtették meg a három legnagyobb szénbányaművet, a Salgótarjánit, az Északmagyarországit és a Magyar Általános Kőszénbányát, majd az Esztergomit és a Borsodit. A széntermelés pionirjei voltak, éppen úgy, mint ahogyan a Rimamurányi és a Resica-Aninai vasművek megteremtésében is jelentékeny szerepük volt. Csak Bíróra, Veithre kell emlékeztetnünk.

Mielőtt az ipart elhagynék, kötelességszerűen rá kell mutatnunk arra, hogy az ipari vállalkozásokba óriási szellemi tőkét fektettek be. Ezer és ezer akadályt kellett elhárítani. Meg kellett oldani a kereskedelmi és vámpolitika kérdéseit, figyelemmel kellett lenni az ipari termeléssel összefüggő szociális feladatokra. A nagyiparosok mindezeknek a kérdéseknek az intézésére megteremtették a Gyáriparosok Országos Szövetségét, amelynek első szellemi vezetői Chorin Ferenc dr. és Neményi Ambrus dr., nagy szolgálatokat tettek az ország közgazdaságának.

Ezzel elértünk a kereskedelemhez, amelyet „egészen a zsidók kerítették hatalmukba és amelynek jó hírét tönkretették.” Vizsgáljuk meg, joggal vádolhatók-e a zsidók a szolidaritás hiányával. A magyar kereskedelem – természetesen csak a nagykereskedelmiről beszélünk – évtizedek óta a külföld nagykereskedelmével teljesen azonos elvek és irányok szerint dolgozik. Mindig azon igyekezett, hogy jó áruval lássa el a fogyasztó piacot, hogy előnyös beszerzési forrásokat tárjon föl, hogy állandó összeköttetésben legyen a világforgalommal és csak természetes, hogy a nemzetközi áralakulás irányadó volt rá is, ami annyit jelent, hogy a belföldi árak sohasem emelkedhettek a behozatali paritás fölé.

Kereskedelmünket, amely nyelvében és érzéseiben egyetlen emberöltő alatt magyarrá vált, nem gáncs illeti, hanem teljes elismerés, különösen, ha nem hagyjuk figyelmen kívül, hogy soha kereskedelemnek annyi akadálylyal, annyi kereskedelempolitikai nehézséggel és a saját földjén olyan hatalmas idegen versenynyel megküzdnie nem kellett, mint a miénknek.

Független ugyan az árukereskedelemtől, mégis állandó összeköttetésben áll vele az értékpapír-kereskedelem és az értékgazdaság. 1867-ben a budapesti tőzsdén mindössze három bank és két takarékpénztár, továbbá nyolc iparvállalat részvényeit jegyezték s ezek a részvények összesen 24 millió tőkét reprezentáltak. Ma a jegyzett értékek száma több gyár, a befizetett tőke eléri a 3 milliárdot s ezidőszereztől való árfolyamuk bizonyosan túlhaladja a 12 milliárdot. A budapesti értéktőzsde ezzel nagy jelentőséghez jutott, amely még megduzzad azzal, hogy mint váltóhely önálló lett és hogy egyre inkább függetleníti magát Béctől. A budapesti pénzintézetek, amelyek a fiókok és az affiliált vállalatok egész koszorúját teremtették meg az országban, 1100 milliónál nagyobb saját tőkével és 6 milliárdnál több betétel rendelkeznek.

Abban, hogy Magyarország pénzügyileg ennyire megerősödött és hogy tőzsdéje meg pénzpiaca általános megbecsüléshez jutott, a tőzsdén, a bankokban és a hitelszervezetben domináló szerepet játszó zsidóknak tagadhatatlanul nagy az érdemük. Nem kétséges, hogy csak nagy ismeretekkel, tehetséggel, vállalkozási szellemmel megáldott és az ország jövője iránt való rendíthetetlen bizalommal eltelt férfiak teremthettek ilyen nagyszabású vállalatokat. A nagy bankok régi és újabb vezetőinek, Kornfeld Zsigmond bárónak, a ragyogótehetségű és nagykoncepciójú Krausz Simonnak, Láncty Leónak, a Madarassy-Beck bárónak, Wahrmann Móricnak, Jellinek Móricnak, Strasser Alajosnak, Elek Pálnak, Ullmann Adóif bárónak, Ullmann M. G.-nek, Weisz

Fülöpnek. Barta udvari tanácsosnak és másoknak köszönhető, hogy Magyarország hitelszervezete a háború előtt való magaslatára eljutott és hogy a 18 milliárdnyi hadikölcsön kilencztedrésze magában az országban volt elhelyezhető. Különösen nagy érdeme hitelintézeteinknek az, hogy a kor követeléseinek megfelelően a legnagyobb készséggel bocsátották rendelkezésre a, szükséges anyagi eszközöket ipari vállalatok létesítéséhez, a jelzáloghitel kiszélesítéséhez és a birtokparcellázások keresztülviteléhez. Nem vitatható el az sem, hogy a bankok és takarékpénztárak nagyban hozzájárultak az állami hitel emeléséhez is.

Ha összegezzük túlzásoktól ment fejtegetéseink eredményét, nyugodtan fejezhetjük ki azt a meggyőződésünket, hogy a zsidók nemcsak kötelességüket teljesítették a magyar közgazdasággal szemben, hanem ennél többet is tettek. Munkájuk kiállja az összehasonlítást az ország egyéb rétegeinek és osztályainak tevékenységével. Az ország föllendülése, erőinek gyarapodása nagyrészt az ő érdemük.

